

Ploeteren door duizend bladzijden Hendrik de Vries

Citadel met De Donkere Kamer

Luuk Verpaalen

Het is donker in de studio. Stikdonker. In de ruimte klinkt zacht gezoem. Een dreigende stilte. Dan klikken twee monitoren aan. Een hoofd verschijnt in beeld, close up. Het hoofd spreekt.

*Een schatrijke tuin, die niemand betreedt,
Bewaakt met hinden, roofgierig wreed,
Geen weet meer waarom,
ook de meesters niet
Maar zelfs wie nadert
wordt steeds bespied.*

Op de achterwand licht langzaam een enorme projectie op. Een beeld van een tuin wordt zichtbaar. Ervoor drentelt zachtjes een zware gestalte. Een lange, donkere jas, een hoed op het hoofd. Zijn schaduw is nog imposanter. We horen pianomuziek.

Regisseur Rob Bakker staat op een verhoging, op de plek waar straks het publiek plaats zal nemen. Hij kijkt, peinst, wikt, roept 'dat is goed, dat is goed, dat is goed', staccato, drie keer snel achter elkaar. Hij zit in de laatste fase van het proces, de montagefase. Alle gedichten, diabeelden, filmpjes en scènes die de afgelopen maanden bij elkaar gesproken zijn moeten nu aan elkaar geplakt worden. Want zondag moet *De donkere kamer van Hendrik de Vries* in première gaan. Of misschien is 'geopend worden' een betere uitdrukking. Want de artistiek leider van De Citadel Jeugdtheater heeft eerder een soort beeldenkabinet samengesteld dan een toneelvoorstelling. 'Een levensmuseum' heette het eerst. Toen waren de plannen die Bakker samen met vormgeefster Renée Zonneville gesmeed had nog aanmerkelijk veelomvattender. Het hele pand van De Citadel aan de Groninger Akkerstraat zou gebruikt worden. De mensen zouden binnenkomen als in een museum en een lange tocht maken langs installaties, tableaux vivants en anderssoortige beelden die allemaal één inspiratiebron hadden: het leven en werk van Hendrik de Vries.

Hele wilde plannen waren het. Er zouden verrijdbare tribunes komen waarop het publiek plaats kon nemen. Zo zou het op een ideale manier naar de verbeelding van Hendrik de Vries kunnen kijken. Want dat was het trefwoord: verbeelding. Maar de plannen sneefden. Te duur, te duur, te duur. Het moest goedkoper, eenvoudiger. Dus ploegden Bakker en Zonneville zich opnieuw door duizend bladzijden Hendrik de Vries en stelden zich vragen. Waar hebben we het over? Wat kiezen we? En waarom? Ze hadden ooit eerder over De Vries gebogen gezeten, samen. Dat was in 1991, toen De Citadel in een voor-

malige grasdrogerij in het Groningse Zuidwolde *Het huis van mijn leven* maakte. Regie: Rob Bakker, kostuums: Renée Zonneville. Al pratend kwamen ze als vanzelf weer bij die voorstelling uit. Of liever: bij de personages uit die voorstelling. De liefhebbende moeder, de boze heks. Maar ook: de natuur die enerzijds rust geeft maar tegelijkertijd ook vreselijk kwaad en allesverzendend kan zijn. Kortom: De Vries. En als je het over De Vries hebt, zegt Bakker, dan ontkom je ook niet aan seksualiteit.

Zo werden de hoofdthema's bepaald. Langzaam werd er verder geselecteerd op de drie thema's spookbeelden, dood en seksualiteit, net zolang tot er vijftien gedichten over waren.

Uit die enorme berg materiaal ontstaat nu langzaam *De donkere kamer van Hendrik de Vries*. In de eigen ruimte van De Citadel in cultuurcentrum De Studio heeft Bakker zich teruggetrokken met drie spelers en drie technici. Technici van het Grand Theatre, waarmee De Citadel onder tussen een co-productie aangegaan is. Die brachten een enorme hoeveelheid aan projectoren en monitoren mee, waar toevallig net goedkoop de hand op gelegd was. Met muziekfragmenten van Luigi Nono en Mauricio Kagel bij de hand kon het plakken en knippen beginnen.

Sonoor klinkt het gedicht uit de mond van Mathieu Güthschmidt, het sprekende hoofd op de monitor. We zien een vrouw (Hika Wiersema) in een lange, zwarte en stijve jurk plaatsnemen op een fauteuil. Op haar gezicht lijkt een haardvuur te branden. Bedremmeld komt een meisje (Margien van Doesen) naderbij geschuifeld. Met haar buik naar beneden gaat ze op de schoot van de vrouw liggen. Half stijf, als een kromme plank. Af en toe spant ze zich met een schok. Krijgt hier de dochter een pak slaag van haar moeder? Op de achtergrond beweegt nog steeds die drentelende man (Jan Boneschansker). De afwezige vader? Hendrik de Vries zelf?

Het zijn vooral associatieve beelden die er gemaakt worden. Zoals het springende meisje in het meer, dat op haar witte jurkje krassen geprojecteerd krijgt:

*Maar voelde, hoe dwars
door 't gordijn van bloemen
Duizenden ogen haar
schoonheid schonden.*

De studio van De Citadel heeft iets van een spookhuis en een kijkdoos tegelijk. Er wordt geen gebruik gemaakt van theaterlicht, al het licht is weerschijn, afkomstig van de monitoren en de reflectie van de geprojecteerd beelden.

Margien van Doesen tijdens de repetitie van 'De Donkere Kamer van Hendrik de Vries' door de Citadel

/ © Jan Zeeman